

DODATEK NUTOWY

Dodatek nutowy do bieżącego wydania *Liturgia Sacra* zawiera prawdziwą perłę muzyki religijnej ze zbiorów Archiwum OO. Paulinów na Jasnej Górze. Jest to stosunkowo mało dziś znane opracowanie psalmu *Miserere*, niesłusznie zapomnianego włoskiego kompozytora, Tomasso Baja.

Tomasso Baj (w źródłach jego nazwisko pojawia się też w wersjach Bai oraz Baij) urodził się ok. 1650 r. w Crevalcuore, nieopodal Bolonii. Pierwsze źródłowe wzmianki na jego temat odnajdujemy w aktach papieskiej *Cappella Giulia* pod datą 20 października 1670 r. (został wtedy przyjęty do chóru jako alt). Dzięki zapisom w księgach rachunkowych z lat 1696–1713 wiemy, że działał w zespole jako tenor. Podczas swojej pracy w *Cappella Giulia* Baj miał możliwość współpracować z tak znakomitymi muzykami, jak Orazio Benevoli, Ercole Bernabei czy Paolo Lorenzani. Baj uzyskał znakomite podstawy warsztatu kompozytorskiego, dzięki czemu sam zaczął komponować. Krótko przed śmiercią Lorenzaniego, został w jego zastępstwie mianowany *maestro di cappella*, na której to pozycji pozostał do swojej śmierci. Związany całe życie z papieskim zespołem *Cappella Giulia*, zmarł w Rzymie 22 grudnia 1714 r. Jego następcą na funkcji *maestro di cappella* został Domenico Scarlatti.

Zachowana do naszych czasów twórczość T. Baja obejmuje cztero- i pięciogłosowe opracowania mszalne, około dwudziestu motetów oraz trzy opracowania psalmu *Miserere*: pięcio- i ośmiogłosowe z 1700 r., a także publikowane w niniejszym tomie dziewięciogłosowe z roku 1713. To właśnie ten ostatni utwór (napisany wspólnie z Gregorio Allegriem, który dokomponował partie chóru pierwszego) przyniósł Bajowi sławę. W zbiorach archiwów europejskich znajduje się kilkadziesiąt rękopisów zawierających odpisy tej kompozycji. Kopię taką odnajdujemy także w zbiorach kapeli jasnogórskiej. Utwór napisany został techniką *falsobordone* (akordowa recytacja), często stosowaną w opracowaniach psalmów. Kompozycja ta wykazuje wiele zbieżności z analogicznym opracowaniem Allegriego. Z wyjątkiem lat 1768 i 1777 utwór T. Baja był corocznie wykonywany razem ze słynnym *Miserere* Allegriego przez muzyków papieskich podczas uroczystości Wielkiego Tygodnia. Pomimo swoich niezaprzeczalnych walorów artystycznych, kompozycja Baja pozostaje nadal w cieniu niezwykle popularnego utworu Allegriego.

Warto parę słów poświęcić jasnogórskiemu odpisowi *Miserere* Tomasso Baja. Obecność tej kompozycji w repertuarze kapeli jasnogórskiej nie powinna dziwić, w świetle szerokiego spektrum repertuarowego tego zespołu. Nie wiemy natomiast jaką drogą utwór trafił do zbiorów kapeli. Rękopis jasnogórski stanowi dość późny odpis, bowiem pochodzi z połowy XIX w. Charakterystyczną cechą rękopisu jasnogórskiego jest fakt, że został on rozpisany na dziesięć głosów, podczas gdy kompozycja oryginalnie przeznaczona jest na dziewięć głosów. Do chóru pierwszego do-

dano partię sopranu (sopran II), przy czym przez niemal całą kompozycję jest ona identyczna z partią sopranu I. Dopiero w ostatnich taktach partie te różnią się od siebie. Prawdopodobnie mamy tu do czynienia jedynie z *divisi* w głosie sopranowym w końcowej części utworu, przy czym kopista rozpiisał te partie jako osobne głosy. W publikowanej partyturze trzymany się wersji przekazanej przez rękopis jasnogórski. Sugerujemy jednak, aby w wykonaniu nie wydzielać osobnej partii sopranowej, a jedynie zastosować *divisi* w końcowych taktach (od t. 243.), co pozwoli zachować równowagę pomiędzy głosami.

Publikowana wersja kompozycji T. Baja wiernie przekazuje zapis z rękopisu znajdującego się na Jasnej Górze. Należy jednak pamiętać, że typowym zjawiskiem dla muzyki wokalnej epoki baroku, było dodawanie improwizowanych ozdobników. Problem barokowej ornamentyki (nie tylko w wokalistyce) jest niezwykle złożony i jego omawianie znacznie wykraczałoby poza ramy krótkiego wstępu do niniejszej edycji. Zresztą kompozycja Baja jest na tyle piękna i ekspresywna, że nie wymaga dodatkowego ornamentowania. Jednak dla bardziej zaawansowanych zespołów próby dodawania ozdobników stanowić mogą niezwykle cenne i ciekawe doświadczenie. Warto wtedy odwołać się nie tylko do własnego odczucia artystycznego (co jest niezwykle ważne), ale także sięgnąć do stosownej literatury — mamy tu na myśli ogólnodostępne podręczniki dla wokalistów. Szczególnie cenne są jednak publikacje źródłowe, wśród których warto zwrócić uwagę na pisma takich autorów, jak: Giulio Caccini, Benigne de Bacilly, Pier Francesco Tosi, Johann Joachim Quantz czy Domenico Corri.

Ostatnią istotną dla wykonawców informacją jest fakt, że psalm *Miserere* w opracowaniu Baja został skomponowany techniką *alternatim*, tzn. naprzemiennego śpiewu chorałowego i wielogłosowego. Wersety psalmowe przeznaczone do wykonania chorałowo zostały w rękopisie po prostu pominięte. Do niniejszej edycji dołączono brakujące wersety wraz z melodią chorałową. Jest to jednak tylko propozycja — można w tym miejscu wprowadzić także inne melodie, pamiętając jedynie, aby uzgodnić je tonalnie z opracowaniem wielogłosowym. Pamiętajmy jednak, że całkowite pominięcie wersetów chorałowych i wykonanie jedynie opracowania wielogłosowego nie tylko zubożyłoby całą kompozycję, ale zaburzyłoby też przekaz tekstu słownego. Walory artystyczne i ekspresyjne wykonania *alternatim* są niezaprzeczalne i stanowią poważny argument na rzecz wykonania prezentowanego utworu wraz ze śpiewem chorałowym.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja choć w najmniejszym stopniu przyczyni się do spopularyzowania niezwykle pięknej a jednocześnie nieco zapomnianej kompozycji włoskiego mistrza doby baroku. *Miserere* Tomasso Baja stanowić może szczególnie cenne muzyczne uzupełnienie tych momentów liturgii, podczas których przewidziano śpiew tego psalmu.

Miserere

Tommaso Baj (1650?-1714)

The musical score is arranged in two systems. The first system includes vocal parts for Soprano I, Soprano II, Alto, Tenore I, Tenore II, and Basso, along with the first choir (CHORO Imo) for Soprano I, Soprano II, Alto, and Basso. The second system includes the second choir (CHORO Illo) for Soprano I, Soprano II, Alto, and Basso. The lyrics for the vocal parts are: "Mi - se - re - re me - - i, De - - - - - us:". The score is written in a single system with a common time signature (C) and a key signature of one flat (B-flat). The vocal parts are in soprano, alto, tenor, and bass clefs. The choir parts are in soprano, alto, and bass clefs. The lyrics are written below the vocal staves.

9

S I
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

S II
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

Imo
A
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

T I
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

T II
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

B
se - cun-dum ma - gnam mi - se - ri - cor - di - am tu - - - - am.

18

T I
Et secundum multitudinem miserationum tu - a - - rum, dele iniqui-ta - tem me - am.

Imo
T II
Et secundum multitudinem miserationum tu - a - - rum, dele iniqui-ta - tem me - am.

B
Et secundum multitudinem miserationum tu - a - - rum, dele iniqui-ta - tem me - am.

20

S I
Am - pli - us la - va me ab i - ni - qui - ta - te me - a:

S II
Am - pli - us la - va me ab i - ni - qui - ta - te me - a:

Imo
A
Am - pli - us la - va me ab i - ni - qui - ta - te me - - - - a:

B
Am - pli - us la - va me ab i - ni - qui - ta - te me - - - - a:

30

Ildo

S I et a pec - ca - to me - o mun - da mun - - - - da me.

S II et a pec - ca - to me - o mun - da mun - - - - da me.

A et a pec - ca - to me - o mun - da mun - - - - da me.

B et a pec - ca - to me - o mun - da me mun - - - - da me.

40

Imo

T I Quoniam iniquitatem meam ego co - gno - sco: et peccatum meum contra me est sem - per.

T II Quoniam iniquitatem meam ego co - gno - sco: et peccatum meum contra me est sem - per.

B Quoniam iniquitatem meam ego co - gno - sco: et peccatum meum contra me est sem - per.

42

Ildo

S I Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

S II Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

A Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

Imo

T I Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

T II Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

B Ti - bi so - li pec - ca - vi, et ma - lum co - ram te fe - - - ci:

54

S I ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - is, et

S II ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - is, et

Imo A ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - - - is, et

T I ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - - is, et

T II ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - - is, et

B ut ius - ti - fi - ce - ris in ser - mo - ni - bus tu - - is, et

63

S I vin - cas cum iu - di - ca - - - - - ris.

S II vin - cas cum iu - di - ca - - - - - ris.

Imo A vin - cas cum iu - di - ca - - - - - ris.

T I vin - cas cum iu - di - ca - - - - - ris.

T II cum iu - - - di - ca - - - - - ris.

B vin - - - cas cum iu - di - ca - - - - - ris.

69

Imo T I Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me ma - ter me - a.

T II Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me ma - ter me - a.

B Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me ma - ter me - a.

71

Ildo

S I Ec - - - ce e - - - - nim ve - - - - ri -

S II Ec - - - ce e - - - - nim

A Ec - - - ce e - - - - nim ve - - - ri - - -

B Ec - - - ce e - - - - - - - nim ve - - - ri - -

75

S I ta - tem di - le - xi - - - - - - - - sti:

S II ve - ri - ta - tem di - le - xi - - - - - - - - sti:

A ta - tem di - le - xi - sti: di - le - xi - - - - sti:

B ta - tem di - le - xi - - - - - - - - - - - - - sti:

82

Ildo

S I in - cer - ta et oc - cul - ta sa - pi - en - ti - ae tu - ae - - ma -

S II in - cer - ta et oc - cul - ta sa - pi - en - ti - ae tu - ae - - ma -

A in - cer - ta et oc - cul - ta sa - pi - en - ti - ae tu - ae

B in - cer - ta et oc - cul - ta sa - pi - en - ti - ae tu - ae

91

Ildo

S I ni - fes - ta - sti mi - - - - - - - - - - hi.

S II ni - fes - ta - sti mi - - - - - - - - - - hi.

A ma - ni - fes - ta - sti mi - - - - - - - - - - hi.

B ma - ni - fes - ta - sti mi - - - - - - - - - - hi.

98

Imo

T I Asperges me, hysopo, et mun - da - bor: lavabis me, et super nivem de - al - ba - bor.

T II Asperges me, hysopo, et mun - da - bor: lavabis me, et super nivem de - al - ba - bor.

B Asperges me, hysopo, et mun - da - bor: lavabis me, et super nivem de - al - ba - bor.

100

Imo

S I Auditui meo dabis gaudium et lae - ti - - - ti - am:

S II Auditui meo dabis gaudium et lae - ti - - - ti - am:

A Auditui meo dabis gaudium et lae - - ti - - - ti - am:

T I Auditui meo dabis gaudium et lae - ti - - - - - ti - am:

T II Auditui meo dabis gaudium et lae - - - ti - - - - ti - am:

B Auditui meo dabis gaudium et lae - - - ti - - - - ti - am:

107

Imo

S I et exsultabunt ossa hu - mi - li - - - a - - - - - ta.

S II et exsultabunt ossa hu - mi - li - - - a - - - - - ta.

A et exsultabunt ossa hu - mi - li - a - - - - - ta.

T I et exsultabunt ossa hu - mi - li - a - ta hu - mi - li - a - - - - - ta.

T II et exsultabunt ossa hu - mi - li - a - - - - - ta

B et exsultabunt ossa hu - mi - li - a - - - - - ta.

117

Imo

T I
Averte faciem tuam a pecca-tis me - is: et omnes iniquitates me - as de - le.

T II
Averte faciem tuam a pecca-tis me - is: et omnes iniquitates me - as de - le.

B
Averte faciem tuam a pecca-tis me - is: et omnes iniquitates me - as de - le.

119

II do

S I
Cor mun - - - dum cre - a in me, De - - - - - us: _____

S II
Cor mun - dum cre - a in me, De - - - - - us: _____

A
Cor mun - - - dum cre - a in me, De - - - - - us: _____

B
Cor mun - dum cre - a in me, De - - - - - us: _____

131

II do

S I
et spi - - - ri - tum rec - tum in - no - va in _____ vis -

S II
et spi - - - ri - tum rec - tum in - no - va in vis -

A
et spi - - - ri - tum rec - tum in - no - va in _____ vis -

B
et spi - - - ri - tum rec - tum in - no - va in _____ vis -

137

II do

S I
ce - ri - bus me - - - - - is.

S II
ce - ri - bus me - - - - - is.

A
ce - ri - bus me - - - - - is.

B
ce - ri - bus me - - - - - is.

144

Imo

T I

Ne proicias me a faci-e tu - a: et spiritum sanctum tuum ne afe-ras a me. —

T II

Ne proicias me a faci-e tu - a: et spiritum sanctum tuum ne afe-ras a me. —

B

Ne proicias me a faci-e tu - a: et spiritum sanctum tuum ne afe-ras a me. —

146

Imo

S I

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris tu - i: —

S II

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris tu - i: —

A

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris tu - - - - - i:

T I

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris tu - - - - - i:

T II

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris sa - lu - ta - ris tu - i:

B

Red - de mi - hi lae - ti - ti - am sa - lu - ta - ris tu - - - - - i:

156

Imo

S I

et spi - ri - tu prin - ci - pa - li con - fir - - - ma me. —

S II

et spi - ri - tu prin - ci - pa - li con - fir - - - ma me. —

A

et spi - ri - tu prin - ci - pa - li con - fir - ma con - fir - ma me.

T I

et spi - ri - tu prin - ci - pa - li con - fir - ma me.

T II

et spi - ri - tu prin - ci - pa - - - li con - fir - - - ma me. —

B

et spi - ri - tu prin - ci - pa - li con - fir - - - ma me. —

166

Imo

T I
Docebo iniquos vi - as tu - as: et impii ad te con - ver - ten - tur.

T II
Docebo iniquos vi - as tu - as: et impii ad te con - ver - ten - tur.

B
Docebo iniquos vi - as tu - as: et impii ad te con - ver - ten - tur.

168

Ildo

S I
Li - be - ra me de san - gui - ni - bus, De - us, De - us sa - lu - tis me - ae: _____

S II
Li - be - ra me de san - gui - ni - bus, De - us, De - us sa - lu - tis me - ae: _____

A
Li - be - ra me de san - gui - ni - bus, De - us, De - us sa - lu - tis me - ae: _____

B
Li - be - ra me de san - gui - ni - bus, De - us, De - us sa - lu - tis me - ae: _____

180

Ildo

S I
et ex - sul - ta - bit lin - gua me - a ius - ti - ti - am tu - - - am.

S II
et ex - sul - ta - bit lin - gua me - a ius - ti - ti - am tu - am. _____

A
et ex - sul - ta - bit lin - gua me - a ius - ti - ti - am tu - am. _____

B
et ex - sul - ta - bit lin - gua me - a ius - ti - ti - am tu - am. _____

190

Imo

T I
Domine, labia mea a - peri - es: et os meum annuntiabit lau - dem tu - am.

T II
Domine, labia mea a - peri - es: et os meum annuntiabit lau - dem tu - am.

B
Domine, labia mea a - peri - es: et os meum annuntiabit lau - dem tu - am.

192

S I
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

S II
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

Imo
A
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

T I
8
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

T II
8
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

B
Quo - ni - am si vo - lu - is - ses sa - cri - fi - ci - um, de - dis - sem u - - - ti - que:

204

S I
ho - lo - caus - tis non de - le - cta - be - ris non non de - le - cta - - - - be - ris.

S II
ho - lo - caus - tis non de - le - cta - be - ris non non de - le - cta - - - - be - ris.

Imo
A
ho - lo - caus - tis non de - le - cta - be - ris non de - le - cta - - - - be - ris.

T I
8
ho - lo - caustis non de - le - cta - be - ris non de - le - cta - - - - be - - - - ris.

T II
8
ho - lo - caus - tis non de - le - cta - be - ris non non de - le - cta - be - ris.

B
ho - lo - caus - tis non de - le - cta - be - ris non de - le - cta - - - - be - ris.

217

Imo
T I
8
Sacrificium Deo spiritus contri - bu - la - tus: cor contritum, et humiliatum, Deus, non de - spi - ci - es. —

T II
8
Sacrificium Deo spiritus contri - bu - la - tus: cor contritum, et humiliatum, Deus, non de - spi - ci - es. —

B
Sacrificium Deo spiritus contri - bu - la - tus: cor contritum, et humiliatum, Deus, non de - spi - ci - es. —

219

S I Be - ni - gne fac, Do - mi - ne, in bo - na vo - lun - ta - te tu - a Si - on: _____

S II Be - ni - gne fac, Do - mi - ne, in bo - na vo - lun - ta - te tu - a Si - on: _____

Ildo A Be - ni - gne fac, Do - mi - ne, in bo - na vo - lun - ta - te tu - a Si - on: _____

B Be - ni - gne fac, Do - mi - ne, in bo - na vo - lun - ta - te tu - a Si - on: _____

233

S I ut ae - di - - fi - cen - tur mu - ri le - - - ru - sa - lem.

S II ut ae - di - - fi - cen - tur mu - ri le - ru - sa - lem.

Ildo A ut ae - di - - fi - cen - tur mu - ri le - ru - - - sa - lem.

B ut ae - di - - fi - cen - tur mu - ri le - ru - - - sa - lem.

242

S I tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um

S II tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um

Imo A tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um

T I Tunacptabī sacrificiūmstītiaꝝblationesꝝ holocausta: tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um

T II Tunacptabī sacrificiūmstītiaꝝblationesꝝ holocausta: tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um tu - um

B Tunacptabī sacrificiūmstītiaꝝblationesꝝ holocausta: tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um

Ildo A tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um tu - um

B tunc im - ponent su - per al - ta - re tu - um tu - um

252

S I
vi - tu - los su - per al - ta - re tu - um vi - - - tu - los.

S II
su - per al - ta - re al - ta - re tu - - um vi - - - tu - los. _____

A
vi - tu - los su - per al - ta - re tu - um vi - tu - los. _____

T I
vi - tu - los su - per al - ta - re tu - um vi - tu - los. _____

T II
vi - tu - los al - ta - re tu - um tu - um vi - tu - los. _____

B
vi - tu - los su - per al - ta - re tu - um vi - - - tu - los. _____

Ildo
A
vi - tu - los al - ta - re tu - - um vi - - - tu - los. _____

B
vi - tu - los al - ta - re tu - - um vi - - - tu - los. _____